

Türk tıp fakültesi öğrencilerinin oral kanserler hakkında bilgi düzeyi: Anket çalışması

The knowledge level of Turkish medical faculty undergraduates about oral cancers: A survey study

Mustafa Çelik

Kafkas Üniversitesi Tıp Fakültesi, Kulak Burun Boğaz Anabilim Dalı, Kars, Türkiye

ÖZ

Amaç: Bu çalışmada, Türk tıp fakültesi öğrencilerinin oral kanserler hakkındaki bilgi düzeyi araştırıldı.

Gereç ve Yöntemler: Çalışmaya 87 öğrenci (57 erkek, 30 kadın; ort. yaş 21.52±1.89 yıl, dağılım, 19-33 yıl) dahil edildi. Katılımcılara daha önceki çalışmalarda kullanılmış anketlerden geliştirilen bir anket verildi. Katılımcıların anketi kendi kendilerine doldurmaları istendi. Ankete verilen yanıtlar kayıt altına alındı. Anket oral kanserler hakkında bilgi düzeyi ve oral kanserlerin risklerini içeren sorulardan oluşmakta idi. Cevaplar “Evet, katılıyorum” ve “Hayır, katılmıyorum” olmak üzere iki seçenek içerdi.

Bulgular: Katılımcıların okudukları sınıflara göre sorulara verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık izlenmedi (tüm p değerleri >0.05). Sigara içmenin ve tütün ürünlerinin oral kanserler için risk faktörleri olduğu tüm katılımcılar tarafından doğru yanıtlandı. “Ailede kanser öyküsünün olmasının risk faktörü olup olmadığı” sorusunu beşinci sınıf öğrencileri diğer sınıflara göre daha düşük oranda doğru yanıtladı (p=0.042). Katılımcıların okudukları sınıflara göre diğer sorulara verdikleri doğru yanıt oranları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık yoktu (tüm p değerleri >0.05).

Sonuç: Bulgularımıza göre Türk tıp fakültesi öğrencileri oral kanserler hakkında nispeten iyi bilgi düzeyine sahipti. Tıp müfredatında oral kanserler ile ilgili eğitimin güçlendirilmesine ihtiyaç vardır.

Anahtar sözcükler: Bilgi düzeyi, tıp öğrencisi, oral kanserler, risk faktörleri.

ABSTRACT

Objectives: This study aims to investigate the knowledge level of Turkish medical faculty undergraduates about oral cancers.

Materials and Methods: The study included 87 students (57 males, 30 females; mean age 21.52±1.89 years; range, 19 to 33 years). Participants were given a survey developed from surveys used in previous studies. Participants were asked to fill the survey themselves. Responses given to the survey were recorded. The survey consisted of questions including the knowledge level about oral cancers and the risks of oral cancers. The answers included two options as “Yes, I agree” and “No, I disagree”.

Results: No statistically significant difference was observed between the responses participants gave to the questions according to their academic years (all p values >0.05). The fact that smoking and tobacco products are risk factors for oral cancers was answered correctly by all participants. “The question of whether a family history of cancer is a risk factor” was answered correctly at a lower rate by fifth grade students compared to other grades (p=0.042). There was no statistically significant difference between the rates of correct responses given to the other questions by the participants according to their academic years (all p values >0.05).

Conclusion: According to our findings, Turkish medical faculty undergraduates have relatively good knowledge of oral cancers. It is required that the training regarding oral cancers is reinforced in the medical curriculum.

Keywords: Knowledge level, medical undergraduate, oral cancers, risk factors.

Geliş tarihi: 28 Haziran 2019 Kabul tarihi: 24 Ekim 2019 Published online: 07 Şubat 2020

İletişim adresi: Dr. Mustafa Çelik, Kafkas Üniversitesi Tıp Fakültesi, Kulak Burun Boğaz Anabilim Dalı, 36100 Kars, Türkiye.
e-posta: dr.mcelik@yahoo.com

Atf:

Çelik M. Türk tıp fakültesi öğrencilerinin oral kanserler hakkında bilgi düzeyi: Anket çalışması. KBB Uygulamaları 2020;8(1):1-5.

Oral kanserler, baş boyun bölgesinde oldukça sık rastlanan kanserlerdendir. Dünyada özellikle gelişmekte olan ülkelerde görülen önemli sağlık sorunlarından biridir.^[1] Yıllık 389 binin üzerinde yeni tanı alan olgu olduğu bildirilmektedir.^[2] Tüm kanserlerin yaklaşık %2.4'ünü oluşturmakta olup, en sık görülen 11. kanser türüdür.^[1,2]

Sıklıkla ileri yaşlarda görülmesine rağmen, gençlerde de görülebilmektedir. Teknolojik ve tıbbi gelişmelere rağmen, morbidite ve mortalite oranı yüksektir. Geliştirilen yeni cerrahi teknik ve medikal tedavilere rağmen, sağkalım oranı en iyi merkezlerde bile %50'nin altındadır.^[3-5] Histolojik olarak olguların %95'ini skuamöz hücreli karsinom oluşturmaktadır.^[6-8] Başlıca risk faktörleri tütün çığneme, sigara, alkol, kötü ağız hijyeni, kronik iritasyon, human papillomavirus (HPV) ve güneş ışığına maruziyettir.^[6-10] Diğer kanser türlerinde olduğu gibi, erken tanı ve tedavi sağkalım üzerine pozitif bir katkı sağlayacaktır.

Erken tanı ile kanser hastalarının prognozu iyileşmekte ve sağkalım oranı artmaktadır. Kanser taramalarının yapılması erken tanı ve tedaviyi mümkün kılmaktadır. Ülkemizde çeşitli kanser türleri için ücretsiz tarama programları olmasına rağmen, oral kanserler için bir tarama programı henüz bulunmamaktadır. Bu durum, oral kanser tanısının gecikmesine yol açmaktadır. Daha önceki çalışmalarda, hastaların oral kanserler hakkındaki farkındalık ve bilgi düzeyinin düşük olmasından dolayı, tanı ve tedavinin geciktiği bildirilmiştir.^[11-13]

Oral kanserlerin geç bulgu vermesi kötü sağkalıma yol açmaktadır. Klinisyenlerin oral kanserler hakkındaki yüksek bilgi ve farkındalık düzeyi, oral kanserlerin erken tanısını sağlayabilir. Bu konuda klinisyenlerin yetersiz bilgi düzeyi konusundaki endişe, oral kanserler hakkında bilgi ve farkındalık çalışmalarının artarak yapılmasına yol açmıştır.

Literatürde tıp fakültesinde okuyan öğrencilerin oral kanser bilgi ve farkındalık düzeyini araştıran çalışmalar bulunmakla birlikte,^[1,6,7] Türk tıp öğrencilerinin oral

kanserler hakkındaki bilgi düzeyini araştıran çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışmada, tıp fakültesinde okuyan öğrencilerin oral kanserler hakkındaki bilgi düzeyi araştırıldı.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

Bu kesitsel anket çalışması Temmuz 2018 - Aralık 2018 tarihleri arasında Kafkas Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde okuyan öğrenciler ile gerçekleştirildi. Çalışma Helsinki Deklarasyonu ilkeleri ve iyi klinik uygulamalar kılavuzuna uygun olarak gerçekleştirildi. Çalışma aynı üniversitenin klinik araştırmalar etik kurulu tarafından onaylandı (etik kurul karar no: 2018/27, tarih: 26.06.2018). Çalışmaya katılan tüm katılımcılar çalışma hakkında bilgilendirildi ve tüm katılımcılardan yazılı onam alındı.

Çalışmanın evreni tıp fakültesi üçüncü, dördüncü ve beşinci sınıf öğrencileri olarak belirlendi ancak örneklem büyüklüğü hesaplanmadı. Tıp fakültesinin üçüncü, dördüncü ve beşinci sınıfında okuyan tüm öğrencilerine ulaşılmaya çalışıldı. On yedi öğrenci hariç evrenin tümüne (%83.6) ulaşıldı. Çalışmaya toplam 87 öğrenci (30 kadın, 57 erkek; ort. yaş 21.5±1.9 yıl, dağılım 19-33 yıl) dahil edildi.

Katılımcılara daha önceki çalışmalarda kullanılmış anketlerden geliştirilen bir anket verildi.^[14,15] Katılımcıların anketi kendi kendilerine doldurmaları istendi. Ankete verilen yanıtlar kayıt altına alındı. Anket, oral kanserler hakkında bilgi düzeyi ve oral kanserlerin risklerini içeren sorulardan oluşmakta idi. Yanıtlar arasında 'Evet katılıyorum' ve 'Hayır, katılmıyorum' olmak üzere iki seçenek vardı. Katılımcıların okudukları yıllara göre verdikleri yanıtlar karşılaştırıldı.

İstatistiksel analiz

İstatistiksel analizde IBM SPSS 22.0 versiyon (IBM Corp., Armonk, NY, USA) yazılım programı kullanıldı. Verilerin tanımlayıcı istatistiklerinde ortalama, standart sapma, medyan en düşük, en yüksek, frekans ve oran değerleri kullanıldı. Değişkenlerin dağılımı

Tablo 1						
Sınıflara göre yaş ve cinsiyet dağılımı						
	3. sınıf (n=38)		4. sınıf (n=35)		5. sınıf (n=14)	
	n	Ort.±SS	n	Ort.±SS	n	Ort.±SS
Yaş (yıl)		20.5±0.9		21.6±1.0		24.3±2.8
Cinsiyet						
Kadın	14		14		3	
Erkek	24		21		11	

Ort.±SS: Ortalama ± standart sapma.

Tablo 2
Öğrencilerin oral kanserler hakkındaki bilgi düzeylerinin karşılaştırılması

	3. sınıf	4. sınıf	5. sınıf	Toplam	p
	Yüzde	Yüzde	Yüzde	Yüzde	
Oral kanserlerin en sık görülen tipi skuamöz hücreli karsinomdur.	87	91	79	87.4	0.626
Oral kanserler en sık dilde görülür.	76	63	50	66.7	0.172
Hastaların en sık şikayetleri ülser, kanama ve ağrıdır.	95	86	79	88.5	0.220
Oral kanserler genellikle erken evrede tanı alır.	61	49	50	54	0.570
Oral kanserler en sık boyunda lenf nodlarına metastaz yapar.	92	97	66	95.4	0.404
Oral kanserler en sık dilin ön 2/3'lük kısmında görülür.	66	60	64	63.2	0.877
Erken oral kanserler, ülser ve ağrı ile klinik bulgu verirler.	74	71	57	70.1	0.510
Klinisyen hastayı oral kanserler açısından muayene ettiğinde dile özellikle bakmalıdır	97	91	95	95.4	0.329
Aşağıdakilerden hangisinin oral kanserler ile ilişkili olması muhtemeldir?	95	91	86	92.0	0.573
a) Sigara ve alkol kullanımı					
b) AB kan grubu					
c) Akraba evliliği					
d) Ailede romatizmal hastalık olması					
e) Alerji					

p: Oneway ANOVA test.

Kolmogorov Simirnov test ile ölçüldü. Nicel bağımsız verilerin analizinde Mann-Whitney U test kullanıldı. Bağımlı nicel verilerin analizinde Wilcoxon testi kullanıldı. Nitel bağımsız verilerin analizinde ki-kare test kullanıldı. Grupların test sonuçlarının ortalamalarının karşılaştırılmasında tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanıldı. İstatistiksel anlamlılık $p < 0.05$ olarak kabul edildi.

BULGULAR

Çalışmaya dahil edilen katılımcıların demografik özellikleri Tablo 1'de özetlenmiştir. Oral kanserler hakkında bilgi düzeyini ölçen ilk dokuz soruya verdikleri yanıtlar Tablo 2'de özetlenmiştir. Katılımcıların okudukları sınıflara göre bu sorulara verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık izlenmedi (tüm p değerleri > 0.05).

Tablo 3 oral kanser risk faktörlerini içeren sorulara verdikleri yanıtları göstermektedir. Sigara ve tütün ürünlerinin oral kanserler için risk faktörü olduğu tüm katılımcılar tarafından doğru yanıtlandı. 'Ailede kanser öyküsünün olmasının risk faktörü olup olmadığı' sorusunu beşinci sınıf öğrencileri diğer sınıflara göre daha düşük oranda doğru yanıtlandı ($p=0.042$). Katılımcıların okudukları sınıflara göre diğer sorulara verdikleri doğru yanıt oranları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık izlenmedi (tüm p değerleri > 0.05).

TARTIŞMA

Anket çalışmaları, sorgulanmak istenen durumun doğru şekilde sorgulanması durumunda çok değerli bilgiler sunan çalışmalardır. Literatürde birçok konuyla ilgili anket çalışmasının olması, anket çalışmalarının yeterli ve etkin tasarlanması halinde değerli bilgiler ortaya koyacağına göstergesidir. Anket çalışmaları, özellikle bir hastalık veya sendrom hakkında klinisyenlerin bilgi düzeyi, farkındalık ve tutumları konusunda yol göstericidir.

Bu çalışmada, tıp fakültesi öğrencilerinin oral kanserler hakkındaki bilgi düzeyi araştırıldı. Tıp fakültesi öğrencilerinin oral kanserler hakkındaki bilgi düzeyi üç soru hariç %70'in üzerinde idi. Bu bilgi düzeyinin, önceki çalışmalara kıyasla nispeten daha yüksek olduğu görüldü. Risk faktörleri ile ilgili sorulara verdikleri yanıtlar önceki çalışmalara kıyasla nispeten daha yüksek idi. Okudukları sınıflara göre değerlendirildiğinde öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık izlenmedi. Türkiye gibi mezuniyet sonrası eğitimin zorunlu olmadığı ülkelerde, öğrencilerin mezun olmadan önceki bilgi düzeyleri, gelecekteki klinik uygulamalar konusunda yol gösterici olabilmektedir.

Oral kanserlerin prognozu ve sağkalımı diğer kanserlere kıyasla düşük kalmaktadır. Bunun başlıca nedeni ise, oral kanserlere geç tanı konulmasıdır. Hastaların oral kanserler hakkındaki farkındalık ve bilgi düzeyinin düşük

Tablo 3
Öğrencilerin oral kanser risk faktörlerine verdikleri doğru yanıtların karşılaştırılması

Hangileri oral kanserler için risk faktörü olabilir?	3. sınıf	4. sınıf	5. sınıf	Toplam	p
	Yüzde	Yüzde	Yüzde	Yüzde	
1) İleri yaş	84	74	93	81.6	0.279
2) Alkol kullanımı	100	100	93	98.9	0.072
3) Sigara kullanımı	100	100	100	100	-
4) Ailede kanser olması	100	97	86	96.6	0.042
5) Meyve ve sebzelerin az tüketilmesi	63	46	71	57.5	0.170
6) Prekanseroz lezyon varlığı	95	94	93	94.3	0.968
7) Çene ve diş protezleri	84	74	79	79.3	0.586
8) Kötü ağız hijyeni	97	94	93	96.6	0.581
9) Baharatlı yiyeceklerin kullanımı	68	66	79	69.0	0.684
10) Sıcak yiyecek ve içecekler	84	80	79	85.1	0.209
11) Obezite	55	43	50	49.4	0.579
12) Human papilloma virus (HPV)	74	89	71	79.3	0.219
13) Ultraviyole ışığa maruziyet (dudak kanserleri için)	68	71	71	74.7	0.057

p: Oneway ANOVA test.

olması, tanının gecikmesine yol açmaktadır.^[11,12] Hastalar sıklıkla aile hekimlerine başvurmakta olup, kulak burun boğaz hastalıkları uzmanına sevk edildiklerinde oral kanser tanısı konulabilmektedir.^[11] Kulak burun boğaz hastalıkları uzmanı dışındaki bir hekimin oral kanserlerden şüphelenebilmesi, ancak lisans eğitiminde oral kanserler hakkında eğitim alması ile mümkün olabilmektedir.

Daha önceki çalışmalarda, klinisyenlerin ve diş hekimlerinin oral kanserler hakkındaki bilgi düzeyi araştırılmıştır.^[13-18] Tıp fakültesinde okuyan öğrencilerin gelecekte klinisyen olacakları düşünüldüğünde, bu öğrencilerin eğitimleri sırasındaki bilgi düzeyi fikir verebilir. Tıp eğitim müfredatında yeterli sürede verilecek eğitim, gelecekte oral kanserlerin erken tanısı ve tedavisini sağlayacaktır.

Oral kanserler ile ilişkili yüksek morbidite ve mortalite oranlarını azaltmak için, erken tanı kaçınılmazdır. Bu yüzden tıp fakültesinde oral kanserler hakkında öğrencilere yeterli düzeyinde eğitim verilmesi zaruridir.

Tıp fakültesinde okuyan öğrenciler ile yapılan anket çalışmaları, öğrencilerin yeterli bilgi düzeyine sahip olmadığını göstermektedir. Kujan ve ark.^[13] yaptıkları çalışmada, Suudi tıp fakültesi öğrencilerinin oral kanserler konusunda yeterli bilgi düzeyine sahip olmadığını bildirmişlerdir.

Oral kanser risk faktörleri arasında sigara kullanımı, alkol, HPV, güneşe maruziyet, meyve ve sebzelerin düşük

oranda tüketilmesi bulunmaktadır. Diğer risk faktörleri arasında, obezite, kötü ağız hijyeni, diş protezleri gelmektedir.^[6-9] Oral kanser risk faktörlerinin önenebilir olması, koruyucu hekimlik uygulamalarının önemini ortaya koymaktadır.^[19] Klinisyenlerin bu konuda, hastaları bilgilendirmesi ve risk faktörlerini azaltması, oral kanser sıklığında azalmayı sağlayacaktır. Carter ve Ogden,^[6] daha önce tıp fakültesi lisans öğrencilerinin öğretilerinde oral kanserle ilgili risk faktörlerinin daha güçlü bir şekilde vurgulanması gerektiğini bildirmiştir. Bu çalışmada, sıklıkla görülen risk faktörlerinin öğrenciler tarafından bilindiği görüldü. Obezite, sebze ve meyvenin az tüketilmesinin birer risk faktörü olarak doğru yanıtlanma oranı, oldukça düşük idi. Genel olarak bakıldığında öğrencilerin, genel risk faktörleri konusunda fikir sahibi olduğu söylenebilir. Ancak spesifik risk faktörleri konusunda yeterli oldukları söylenemez.

Literatürde daha önce Türk tıp öğrencilerinin oral kanserler konusundaki bilgi düzeyini ölçen bir çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışma, bu özelliği ile önemli bir çalışmadır. Tıp fakültemizin öğrenci sayısının az olması bir limitasyon olarak düşünülebilir. Bu durum, çalışma sonuçlarının genellenebilir olmasını engellemektedir. Türkiye'deki tüm tıp fakültesinde okuyan öğrencilerin katıldığı bir çalışma daha doğru sonuçlar verebilir. Bu konudaki bilgi ve farkındalık eksikliği, eğitim müfredatında düzenlemeler yapılarak giderilebilir.

Sonuç olarak bu çalışmada, Türk tıp öğrencilerinin oral kanserler hakkındaki bilgi düzeyinin nispeten iyi

düzeyde olduğu görüldü. Tıp eğitim müfredatında oral kanserler ile ilgili eğitimin güçlendirilmesi gerekmektedir. Daha fazla tıp fakültesi öğrencisi ile yapılacak çalışmalar ile Türk tıp öğrencilerinin oral kanserler hakkındaki bilgi düzeyi ortaya konulabilir.

Çıkar çakışması beyanı

Yazar bu yazının hazırlanması ve yayınlanması aşamasında herhangi bir çıkar çakışması olmadığını beyan etmiştir.

Finansman

Yazar bu yazının araştırma ve yazarlık sürecinde herhangi bir finansal destek almadığını beyan etmiştir.

KAYNAKLAR

1. Uti OG, Fashina AA. Oral cancer education in dental schools: knowledge and experience of Nigerian undergraduate students. *J Dent Educ* 2006;70:676-80.
2. Ogden GR, Mahboobi N. Oral cancer awareness among undergraduate dental students in Iran. *J Cancer Educ* 2011;26:380-5.
3. Siegel R, Naishadham D, Jemal A. Cancer statistics, 2012. *CA Cancer J Clin* 2012;62:10-29.
4. van der Waal I. Are we able to reduce the mortality and morbidity of oral cancer; some considerations. *Med Oral Patol Oral Cir Bucal* 2013;18:e33-7.
5. Jemal A, Bray F, Center MM, Ferlay J, Ward E, Forman D. Global cancer statistics. *CA Cancer J Clin* 2011;61:69-90.
6. Carter LM, Ogden GR. Oral cancer awareness of undergraduate medical and dental students. *BMC Med Educ* 2007;7:44.
7. Joseph BK, Sundaram DB, Ellepola AN. Assessing oral cancer knowledge among undergraduate dental students in Kuwait University. *J Cancer Educ* 2015;30:415-20.
8. Keser G, Pekiner FN. Assessing oral cancer awareness among dental students. *J Cancer Educ* 2019;34:512-8.
9. Shrestha A, Marla V, Shrestha S, Agrawal D. Awareness of undergraduate dental and medical students towards oral cancer. *J Cancer Educ* 2017;32:778-83.
10. Al-Maweri SA, Al-Soneidar WA, Dhaifullah E, Halboub ES, Tarakji B. Oral cancer: Awareness and knowledge among dental patients in Riyadh. *J Cancer Educ* 2017;32:308-13.
11. Friedrich RE. Delay in diagnosis and referral patterns of 646 patients with oral and maxillofacial cancer: a report from a single institution in Hamburg, Germany. *Anticancer Res* 2010;30:1833-6.
12. Onizawa K, Nishihara K, Yamagata K, Yusa H, Yanagawa T, Yoshida H. Factors associated with diagnostic delay of oral squamous cell carcinoma. *Oral Oncol* 2003;39:781-8.
13. Kujan O, Abuderman A, Azzeghiby S, Alenzi FQ, Idrees M. Assessing oral cancer knowledge among Saudi medical undergraduates. *J Cancer Educ* 2013;28:717-21.
14. Carter LM, Ogden GR. Oral cancer awareness of general medical and general dental practitioners. *Br Dent J* 2007;203:E10.
15. Boroumand S, Garcia AI, Selwitz RH, Goodman HS. Knowledge and opinions regarding oral cancer among Maryland dental students. *J Cancer Educ* 2008;23:85-91.
16. Shanahan D, Healy CM. Oral cancer awareness of non-consultant hospital doctors in Irish hospitals. *Ir Med J* 2018;111:667.
17. Bakr MM, Skerman E, Khan U, George R. Oral cancer: An evaluation of knowledge and awareness in undergraduate dental students and the general public. *Oral Health Prev Dent* 2016;14:403-11.
18. Bhagavathula AS, Bin Zakaria N, Jamshed SQ. Knowledge of future dental practitioners towards oral cancer: Exploratory findings from a public university in Malaysia. *Int J Dent* 2015;2015:218065.
19. Hassona Y, Sawair F, Matarweh D, Abdalhamid A, Thweib D, Scully C. Oral cancer early detection: What do patients need to know? *J Cancer Educ* 2018;33:865-9.